

Fırat ve Dicle Çıkmazı

İçeriği Yazan: [ayilmaz92](#) [1] Zaman: Pzt, 01/07/2013 - 00:57

Yazar: Alper YILMAZ

KUTSAL TOPRAKLAR ve PAYLAŞILAMAYAN SULAR

FIRAT-DİCLE

Geçmişten geleceğe önemini yitirmeyen havzalar, büyük uygarlıkların ve devletlerin öncü yerleşim merkezi olarak süregelmiştir. Özellikle hayatın tarım ile idame ettiren uygarlıklar, su havzalarında yerleşimlere önem vermiştir. 'Su' farklı alanlarda kullanılmaz. Nedeniyle, birçok uygarlığın vazgeçilmezi olmuştur. Bu bağlamda, ülkeler arası su kaynaklı problemler de ortaya çıkmıştır. Herkesin bildiği gibi bu kaynakların en önemlisi Mezopotamya'da yer alan "Fırat ve Dicle" nehirleridir. Özellikle su sorunsalı ilk olarak Mezopotamya ve çevresinde gündeme gelmiştir. Dicle nehri, Türkiye'de doğmaktadır. Daha sonra Irak topraklarına geçip, buradan Basra körfezine dökülmektedir. Fırat nehrini ele alacak olursak, Türkiye'nin en verimli su potansiyeline sahip nehridir. Türkiye'den doğar daha sonra, Suriye ve Irak topraklarına geçer. Bu durum beraberinde zaman zaman üç ülke arasında krize yol açmaktadır. Fırat ve Dicle nehirleri konusunda ilk kriz, Türkiye ile Suriye arasında yaşanmıştır.

Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Projesine bağlı olarak Fırat nehrinden, ekonomik ve tarımsal açıdan yararlanmak istemesine karşın çakan Suriye, bu konuda illegal çözüm arayışlarına girmiştir. Akabinde Suriye, nehirler konusunda ki tutumunu daha da sertleştirir ve Ermeni terör örgütü olan Asala ile işbirliği yapmıştır. Asala için bölge içerisinde giriş çıkışları serbest hale getirmiştir. Bu durum, Türkiye tarafından endişeyle karşılanmıştır. Türkiye yazılı olarak, Suriye'yi Asala'ya destek vermemesi konusunda sert bir dille uyarmıştır. Fırat nehrine bakacak olursak, Irak ve Suriye'nin su potansiyeli katkısı Fırat nehri adına hiç yok denecek azıktı. Halde, Suriye burada ki suyun %5.4'ünü ülkelere girmesi konusunda hak talep etmiştir. Irak ise %64.6'sını talep etmiştir. Bu durum üç ülke arasında krize neden olmaktadır.

"Sovyetler Birliği tarafından yapılan Tabka Barajı Sibirya'daki yüksek su seviyeli nehirler üzerine inşa edilen baraj anlayışına uygun olarak yapıldığından, elektrik üretimi için normalden daha fazla suya gerek duymaktadır. Barajın su tutma seviyesinin düşük olması, drenaj havzası ve sulama kanallarıyla ilgili yapılmaması sebebiyle tarım sulaması için beklenen verim sağlanamamıştır. Türkiye'nin verdiği suyu Suriye'nin yetersiz bulması en önemli sebebi, budur." [2]

Sovyetler Birliği tarafından yapılan "Tabka" barajı Hafız Esed döneminde, Türkiye ile Suriye arasında ki "su" sorunu tekrardan gündeme gelmiştir. Türkiye ile Suriye'nin günden güne "su sorunu" tartışması alevlenerekten

iki taraf ad?na ç?k?lmaz bir hal alm??t?r. Suriye, Dicle ve F?rat'n?n uluslararası sular oldu?unu savunmaktadır. F?rat ve Dicle'nin k?y?da?lar aras?nda payla?t?r?lmas? gerekti?ini öngörmektedir. Ayrıca, Suriye F?rat ve Dicle nehirlerini Suriye'ye vaadedilen sular olarak görmü?tür. Ancak Türkiye yapt??? aç?klamada Suriye'nin iddia etti?i gibi F?rat ve Dicle nehirlerinin uluslararası sular olarak görmemektedir. Suriye, dünya kamuoyuna bildirge yay?nlayarak dikkatleri üzerine toplamaya çalı?m??t?r. F?rat üzerinde ki sular?n Suriye'ye fiziksel nedenlerden dolayı buharla?man?n etkisiyle gitmesi gereken Sudan daha az gidiyor ?eklinde dünya kamuoyuna bir bildirge yay?mlam??t?r.

"Suriye "Haf?z Esed"'den sonra "Be?ar Esed"'in 1998 y?l?nda terörist ba??, Abdullah Öcalan'? s?n?r d??? etmesiyle birlikte Türkiye ile Suriye arasında ?l?man politikalar uygulanmaya ba?lanm??t?r. Ancak su sorununa geri dönecek olursak, Türkiye, ekonomisi ve tar?m? ad?na biçilmi? kaftan olan "GAP" yani Güneydo?u Anadolu projesini hayata geçirmi?tir." [iii] [3]

"Bu ba?lamda, Türkiye tar?m ve elektrik konusunda GAP ile birlikte derin bir alm??t?r. "F?rat nehrinin debisine sadece %10 (3,2 milyar metre küp) oran?nda katkı? bulunan Suriye, bu nehrin sular?n?n %35'ini debiye hiçbir katkı? olmayan ?rak %66's?n? (21,12 milyar metreküp) kullan?m?n? talep etmektedir. Duruma Türkiye taraf?ndan bakacak olursak, Debinin %90'n?n kendi topraklar?nda olmas?na ra?men Türkiye Cumhuriyeti toplam debinin %51'ini kullanmak istemektedir". [iii] [4]

F?rat ve Dicle havzas?nda olu?an verimlilik uzmanlarca aç?klanm??, Bu üç ülke arasında uzla?maya varabilmek ad?na uzmanlar?n vermi? olduklar? verimlilik de?erlerini baz alarak, hareket etmeye çalı?m??lard?r. Uzmanlar?n planlad?klar? verimlilik derecelerini k?saca aç?klayacak olursak;

"-Türkiye'nin sulamay? planlad??? tar?m alanlar?nda sulama ile en yüksek verim al?nabilir. -Suriye'nin sulamay? planlad??? tar?m alanlar?nda ancak %48'inde en yüksek oranda verim al?nabilir. -Irak'n?n sulamay? planlad??? tar?m alanlar?n?n ancak %65'inde sulama ile en yüksek verim al?nabilir." [iv] [5]

Ancak Irak ve Suriye taraf?ndan bu de?erler dikkate al?nmad??? gibi, Türkiye üzerinde bask?c? bir politika yaratma çabası içerisinde olmu?turlar. Bununla da yetinmeyen Irak ve Suriye problemi daha da büyüterek uluslararası boyutlara ula?tırmay? da ihmal etmemi?tir. Tutumunu daha da sertle?tiren bu iki ülke görü?lerini uluslararası alanlarda ve medya kanallar?nda dile getirerek, Türkiye'nin bu konuda daha duyarlı? olmas? gerekti?ini aç?klam??lard?r. Türkiye uyarı?lar? dikkate alarak, bu durum ad?na öneride bulunmu?tur. Ancak, Türkiye'nin bu önerisine Irak kar?? ç?km??t?r. Irak bu konuya ili?kin bir aç?klama yapardıktan, Dicle nehri sorununun üç ülke arasında konu?ulmamas?n? istemi?tir. Bu tartı?ma uzun y?llar üç ülke arasında süre gelmi?tir. Bazı ünlü ara?tırmacılar, dünyada ki son sava??n "su sava??" olabilece?ini ve bu sava??nda Dicle ve F?rat nehri kaynaklı? olmas? ihtimalinin yüksek oldu?unu dile getirdi?i bir ön görü tasla??nda ?unlar? söylemektedir;

"Dünya'da ?u an bir milyar ki?i, temiz içme suyuna ula?am?yor. 2.5 milyar ki?i temizlik suyundan mahrum. Ayn? suyu kullananlar?n kaynak üzerinde hak iddia etmesinden ortaya ç?kacak bölgesel çatı?malar, endi?e verici. Ülkeler arasındaki s?nırlar? olu?turan nehir sular?n?n kullan?m? ve birkaç ülke kateden nehirler üzerinde in?a edilen barajlar?n, ülkeler arasında diplomatik gerginliklere yol açmas? mümkün görünüyor. Ortado?u'da; F?rat ve Dicle'nin ülke içinde ve ülkeler arasında sorun yaratmas? mümkün. Son sava?, F?rat ve Dicle sular? nedeniyle ç?kabilir." [v] [6]

Görüldü?ü üzere Türkiye, Irak ve Suriye s?nıra?an nehirler konusunda herhangi bir sonuca ula?amam??t?r. Günümüzde ise bu nehirlerin azalmasıyla birlikte, üç ülkenin krize ortak çözüm önerileri getirmesi beklenmektedir. F?rat ile Dicle'nin ilk yerle?im yeri olan, Mezopotamya'da yer alması da bu nehirlerin önemlili?ini arttıran faktörlerden biridir. Sonuç olarak önemini yitirmeyen bu nehirler, gelecekte de önemli bir yer tutaca??n?n altı çizilmelidir.

Alper YILMAZ

iletisim@politikadergisi.com

Kaynakça:

Dursun, Abdulkadir, "Sınır? a?an sular" Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Mayıs 2006 (Tezi yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) e.t. 02.08.2012.

Ulusoy, Kudret, ODA TV, (Su özelleştirmesine karşı uluslararası kampanyalar) e.t. 02.08.2012.

Denk B. Erdem Ortadoğu'da Su Sorunu Bağlamında Dicle ve Fırat, Ankara, Stratejik Araştırma ve Kültür Yayınları, 1997, s.37, e.t. 02.08.2012.

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Cilt – 2, Atatürk Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Şanlıurfa Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2000, e.t. 02.08.2012.

[i] [7] Kudret Ulusoy Su özelleştirmesine Karşı Uluslararası Kampanyalar, ODA TV, (e.t. 02.08.2012)

[ii] [8] B. Erdem Denk, Ortadoğu'da Su Sorunu Bağlamında Dicle ve Fırat, Ankara Stratejik Araştırma ve Kültür Yayınları, 1997, s.37.

[iii] [9] Abdülkadir Dursun, "Sınır? a?an sular", Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, Mayıs 2006 (Tezi yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

[iv] [10] Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Cilt – 2, Atatürk Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Şanlıurfa Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2000.

[v] [11] Dursun, a.g.e., s.2.

Yorumlar

- [Analiz](#) [12]

Kaynak URL (17/05/2024 - 17:49 tarihinde yazdırıldı):

<https://www.politikadergisi.com/okur-makale/firat-ve-dicle-cikmazi>

Bağlantılar:

[1] <https://www.politikadergisi.com/pd-uye/ayilmaz92>

[2] http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3805#_edn1

[3] http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3805#_edn2

[4] http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3805#_edn3

[5] http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3805#_edn4

[6] http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3805#_edn5

[7] http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3805#_ednref1

[8] http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3805#_ednref2

[9] http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3805#_ednref3

[10] http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3805#_ednref4

[11] http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3805#_ednref5

[12] <https://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/analiz>